

درس خارج فقه نظام خانواده آیت‌الله اراکی؟ دب؟ «جلسه 1»

سال تحصیلی 1400-1399

در فصل اول مباحث فقه خانواده بحث می‌کردیم که درباره حکم ازدواج بود و درباره حکم وجوب و استحباب آن بحث کردیم و در باب وجوب نکاح و انکاح (به نکاح در آوردن دیگری) هم گفتیم بر دو نوع است؛ وجوب بالذات و وجوب بالعرض. درباره وجوب بالذات نکاح و انکاح صحبت کردیم و گفتیم اجمالاً هم به وجوب نکاح باید قائل شد _ البته به تفصیلی که گفتیم به نحو وجوب کفایی است _ هم به وجوب انکاح بر ولیّ برای مولی‌علیه؛ ولیّ گاهی ولیّ خاص است و اگر او نبود یا قادر نبود بر ولیّ عام وجوب انکاح وجود دارد و اگر ولیّ عام هم نبود بر عامه مؤمنین این وجوب وجود دارد.

بحث امروز در وجوب بالعرض نکاح و انکاح است:

در مواردی وجوب نکاح یا انکاح بالعرض تصور می‌شود که ما به دو مورد اشاره می‌کنیم که این دو مورد از موارد عمده وجوب انکاح یا نکاح بالعرض است:

1. در جایی که کسی متزوج است و وجوب بالذات نکاح را انجام داده است اما به خاطر عروض عارضی از استفاده از همسرش محروم است و نیاز اضطراری به نکاح دیگر برای او حاصل می‌شود؛ به این معنا که اگر نکاح مجدد نکند به حرام می‌افتد؛ در اینجا وجوب نکاح و انکاح هر دو ثابت خواهد شد. بالعرض بودن وجوب در اینجا به علت حالت اضطرار به فعل و یا حرج او از ترک است.

2. وجوب انکاح و نکاح مردی که متزوج است اما زنی وجود دارد که ازدواج برای آن زن ضرورت دارد؛ یعنی اگر آن زن ازدواج نکند به گناه می‌افتد و همسر صالح منحصر است در این مرد _ حال یا مرد دیگری در آن منطقه وجود ندارد یا مرد صالح و یا مسلمان دیگری وجود ندارد _ در اینجا وجوب برای این مرد تعیین پیدا می‌کند برای اینکه آن زن را از گناه نجات دهد؛ زیرا وجوب انقاذ نفس محترمه تنها وجوب انقاذ هلاکت به آن معنا نیست.

و همچنین ادله نهی از منکر شامل این مورد می‌شود زیرا مراد از نهی، تنها نهی لسانی نیست؛ بلکه نهی یعنی کاری را انجام بدهد که از گناه جلوگیری کند، و اگر جلوگیری از گناه متوقف بر این باشد که این مرد که مرد صالحی است با آن زن ازدواج کند بر او لازم است این کار را انجام دهد.

اگر این مرد مرد جوانی است و رغبت برای ازدواج ندارد، بر ولی او انکاح این مرد واجب است؛ و همچنین در زن که اگر زن رشیده نیست و تازه بالغ شده، اگر ولی او می‌داند که اگر ازدواج نکند به حرام دچار می‌شود، وجوب تزویج بر ولی بار می‌شود و باید تو را شوهر بدهد.